

Samenvatting brede welvaart en SDG's Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Inleiding

Net als vorig jaar is het algemene beeld van de brede welvaart op de beleidsterreinen van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) positief. Het overgrote deel van de uitkomsten laat een verbetering zien in 2023 ten opzichte van 2016, wat wijst op een stijgende brede welvaart. Het overgrote deel van de uitkomsten laat een verbetering zien ten opzichte van eerdere jaren, wat wijst op een stijgende brede welvaart. Bij de meer dan de helft van de uitkomsten doet Nederland het op internationaal vlak goed en behoort het tot de top 7 van de Europese Unie.

Positieve uitkomsten zijn bijvoorbeeld dat Nederlanders tevreden zijn met het leven, en relatief vaak regie ervaren over het eigen leven. Nederland behoort tot de EU-landen met de beste werk-privé balans, de laagste langdurige werkloosheid en de hoogste besteedbare inkomens en individuele consumptie. Tegelijkertijd zijn inkomens gelijkjer verdeeld dan in veel andere landen.

Net als de vorige editie laat de factsheet zien dat nog steeds verbetering van de brede welvaart op SZW-terrein mogelijk is. Zo kampt één op de elf huishoudens met geregistreerde problematische schulden. Het aandeel vrouwen op managementposities is in internationaal opzicht laag en een relatief groot deel van de bevolking rekent zichzelf tot een gediscrimineerde groep. Tot slot is verbetering mogelijk rond ziekte en arbeidsongeschiktheid. Het ziekteverzuim van werknemers neemt de laatste jaren toe. Ook is het deel van de bevolking dat vanwege ziekte of arbeidsongeschiktheid niet kan werken in Nederland in de periode 2016 tot en met 2023 gegroeid.

Voor de zeven hoofddoelen van SZW wordt hieronder samengevat welke uitkomsten de factsheet laat zien, en welk beleid van SZW aan die uitkomsten bijdraagt.¹

Eerlijk werk en inkomen

Brede welvaart dimensie hier en nu

De cijfers laten zien dat inkomens in Nederland hoger zijn dan in de meeste andere Europese landen. Ook zijn inkomens in Nederland relatief gelijk verdeeld. Het aandeel vrouwen in managementposities is in Nederland laag. Dit aandeel is wel aan het stijgen (van 27,7 procent in 2022 naar 29,2 procent in 2023).

De overheid hecht aan werk van goede kwaliteit. Om te zorgen voor goede arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden stelt de overheid regels aan werk. De arbeidsovereenkomst is in het Burgerlijk Wetboek aangemerkt als 'bijzondere overeenkomst' en kent daarom andere regels dan de meeste andere overeenkomsten. Daarnaast biedt de Wet op de collectieve arbeidsovereenkomst een kader waarbinnen vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers overeenstemming kunnen bereiken over arbeidsvoorwaarden die zij voor hun sector of onderneming passend vinden. De minister van SZW legt het wettelijk minimumloon vast als minimale beloning voor arbeid. Dit minimumloon is in 2023 verhoogd met 10,15 procent en wordt sinds 2024 per uur vastgesteld. De Nederlandse Arbeidsinspectie verzorgt de handhaving. Ook als het gaat om het aanpakken van misstanden met arbeidsmigranten.

Sommige huishoudens hebben aanvullend inkomen nodig om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Daarom voert het kabinet inkomensbeleid. Dat beleid bestaat uit fiscale instrumenten (bv.

¹ De zeven hoofddoelen vormen samen met de visie en missie het strategisch raamwerk van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Dit strategisch raamwerk is te vinden in bijlage 2 van de [SZW kennisagenda 2023/2026](#).

de algemene heffingskorting), uit toeslagen (bv. huurtoeslag) en kindregelingen. Elk jaar beziet het kabinet in augustus hoe de koopkracht zich ontwikkelt en in hoeverre bijstelling wenselijk is.

Eerlijk werk betekent ook gelijke kansen voor iedereen. Hiertoe is onder andere de Wet “Evenwichtiger verhouding tussen mannen en vrouwen in het bestuur en raad van commissarissen” (‘Topvrouwenwet’) ingevoerd. Om de financiële onafhankelijkheid van deeltijders, overwegend vrouwen, te vergroten, is het kabinet in 2024 gestart met het groeifondstraject Meer uren werkt! Dit initiatief richt interventies op het wegnemen van praktische belemmeringen om meer uren te gaan werken. Ook werkt het kabinet onder andere met werkgevers(organisaties) aan gelijke kansen voor iedereen via de ontwikkelagenda gelijke kansen.²

Dit beleid is primair gelinkt aan de volgende Sustainable Development Goals:

SDG 1: Geen armoede

SDG 5: Gendergelijkheid

SDG 8: Waardig werk en economische groei

SDG 10: Ongelijkheid verminderen.

Zekerheid over werk en toekomst

Brede welvaart dimensie hier en nu

De factsheet laat zien dat circa 1 op de 4 Nederlanders zich veel zorgen maakt over de financiële toekomst. Kijken we naar werknemers, dan maakt 1 op de 9 werknemers zich zorgen over baanverlies. Wat betreft gezond en veilig werken bevindt Nederland zich in de middenmoot qua werkgerelateerde ongevallen, terwijl het aantal dodelijke slachtoffers op de werkvloer het laagste is van alle EU-landen.

Met het arbeidsmarktpakket wil het kabinet zorgen voor meer duurzame arbeidsrelaties. De flexibilisering van de arbeidsmarkt wordt zo afgeremd en de wendbaarheid van werkgevers vergroot. Onderdeel van dit pakket zijn daarnaast maatregelen om de zekerheid van zelfstandigen te vergroten en om schijnzelfstandigheid tegen te gaan. De overheid moedigt met beleid voor Leven Lang Ontwikkelen (LLO) blijvende aandacht voor leren en ontwikkelen tijdens de loopbaan aan. Voorbeelden zijn de subsidiereling SLIM voor het mkb en het programma leercultuur.

Werk moet ook gezond en veilig zijn. De rechten en plichten van werkgevers en werknemers rond gezonde en veilige arbeidsomstandigheden zijn geregeld in de Arbowet. Daarnaast is de Arbovisie 2040 verschenen. Deze wordt verder uitgewerkt en beoogt dat werkenden in Nederland zo gezond en veilig mogelijk werken, en geen gezondheidsklachten door hun werk krijgen, ook niet na hun pensioen. SZW continueert de intensieve aanpak van mentale klachten en burn-outklachten, en heeft een actieprogramma gelanceerd tegen het grote maatschappelijke probleem van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld.

Zekerheid over de toekomst is erbij gebaat als mensen hun consumptie optimaal verdelen over de levensloop en onderling solidair zijn. Werknemers ervaren meer zekerheid dankzij recht op een uitkering in geval van ziekte (loondoorbetaling), werkloosheid (WW) of arbeidsongeschiktheid (WIA). Er liggen nieuwe voorstellen voor een basisverzekering voor arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen; en voor een regeling die in geval van crisis zoals een overstroming, oorlog of pandemie bedrijven helpt en baanverlies voorkomt. Tot slot is er de AOW als basisvoorziening voor de oude dag. Bovenop die basisvoorziening hebben veel werknemers een aanvullend pensioen. In de Wet

² Kamerstukken 2023-2024 29 544, nr. 1243

toekomst pensioenen (WTP) zijn de afspraken vastgelegd die werkgevers, werknemers en het kabinet in 2019 in het Pensioenakkoord over de aanvullende pensioenen hebben gemaakt.

Dit beleid is primair gelinkt aan de volgende Sustainable Development Goals:

SDG 1: Geen armoede

SDG 8: Waardig werk en economische groei

SDG 10: Ongelijkheid verminderen.

Zinvol leven

Brede welvaart dimensie hier en nu

Nederlanders zijn overwegend tevreden over hun leven en hun werk. 84 procent van de Nederlanders geeft het leven een rapportcijfer 7 of hoger in 2023. En 80 procent van de werkenden is tevreden of zeer tevreden met het werk in 2023.

Het beleid van SZW draagt indirect bij aan zingeving. Dit gebeurt met name via de kwaliteit van werk. SZW beoogt dat mensen productief zijn op het werk, waarde toevoegen aan de samenleving en zo voldoening halen uit het werk.

Dit beleid is primair gelinkt aan de volgende Sustainable Development Goals:

SDG 3: Goede gezondheid en welzijn

SDG 8: Waardig werk en economische groei

Controle over werk en leven

Brede welvaart dimensie hier en nu

Mensen ervaren controle over hun werk en leven als ze ervaren dat zij autonoom zijn. Zij hebben invloed op omstandigheden die hun leven beïnvloeden. En kunnen de verschillende onderdelen van hun leven goed combineren. De controle van mensen is lager als zij in het dagelijkse leven beperkt worden door ziekte of andere gezondheidsproblemen.

De cijfers laten zien dat ruim de helft van de Nederlanders een hoge mate van eigen regie ervaart. Het combineren van werk en privé gaat meestal goed: Nederlandse werkenden ervaren een betere balans tussen werk en privé dan werkenden in andere landen.

Qua gezondheid is het beeld gemengd. Het ziekteverzuim onder werknemers is hoger dan in het verleden. In een aantal andere EU-landen ervaren mensen een betere gezondheid dan in Nederland, Nederland staat in de middengroep. Hoewel Nederlanders met gezondheidsproblemen kampen, ervaart slechts één op de twintig ernstige langdurige beperkingen in het dagelijkse functioneren. De trend is bovendien dalend.

Brede welvaart dimensie later

De economische zelfstandigheid is toegenomen. Zowel bij mannen als bij vrouwen. In 2022 was 82,7 procent van de mannen economisch zelfstandig. Van de vrouwen 68,8 procent. Zij verdienen minimaal 70% van het minimumloon.

Economische zelfstandigheid is vanuit het perspectief van SZW vooral van belang voor de toekomst. In de toekomst kunnen mensen er alleen voor komen te staan. Bijvoorbeeld bij een scheiding of

overlijden van een partner. Vaak gebeurt dat onverwachts. Als mensen meer economisch zelfstandig zijn, zijn zij beter voorbereid op dit soort gebeurtenissen.

Gelijke kansen dragen bij aan meer arbeidsparticipatie en economische zelfstandigheid van met name vrouwen. Het kabinet zet verschillende stappen om de arbeidsmarktpositie van vrouwen te verbeteren en om het voor ouders gemakkelijker te maken om arbeid en zorg te combineren. Zoals de invoering van betaald ouderschapsverlof (2022) en het voornemen om de Europese Richtlijn loontransparantie te implementeren (uiterlijk 2026). Deze richtlijn verplicht organisaties met meer dan 100 werknemers om te rapporteren over loonverschillen tussen mannen en vrouwen. De combinatie van arbeid en zorg wordt ook gemakkelijker dankzij de invoering vanaf 2025 van een vergoeding voor werkende ouders, ongeacht hun inkomen.

Dit beleid is primair gelinkt aan de volgende Sustainable Development Goals:

SDG 1: Geen armoede

SDG 3: Goede gezondheid en welzijn

SDG 5: Gendergelijkheid

SDG 8: Waardig werk en economische groei

SDG 10: Ongelijkheid verminderen.

Gemakkelijk goed nieuw werk vinden

Brede welvaart dimensie hier en nu

Het beleid van SZW heeft als doel dat mensen die geen werk hebben, of hun werk (dreigen te) verliezen, zo gemakkelijk mogelijk ander passend werk vinden. Het gaat dus om mee kunnen doen en mee blijven doen op de arbeidsmarkt. Daarnaast is een doel dat mensen op de voor hen meest geschikte plek werken (allocatie). Nederland staat voor een aantal grote maatschappelijke opgaven, waarbij we iedereen hard nodig hebben.

UWV, gemeenten en regionale mobiliteitscentra bieden werkzoekenden vroegtijdig de dienstverlening die zij nodig hebben om (ander) werk te vinden of werk te houden. In 2024 is de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur verder uitgewerkt met alle betrokken partijen.

Ook mensen voor wie werk niet vanzelfsprekend is, worden geholpen om naar vermogen mee te doen. Mensen met een arbeidsbeperking vallen onder de banenafpraak. Ook investeert het kabinet in beschutte werkplekken voor mensen die niet bij een reguliere werkgever aan de slag kunnen. Daarnaast is er speciale aandacht voor de arbeidsparticipatie van 55+'ers (Seniorenkansenvisie en IOW), voor nieuwkomers en statushouders (nieuw stelsel inburgering), voor Oekraïense ontheemden en voor andere mensen met een migratieachtergrond (programma Voor een Inclusieve Arbeidsmarkt).

De factsheet laat zien dat momenteel weinig mensen langdurig werkloos zijn (0,5 procent in 2023). In 2022 was nog 0,7 procent van de beroepsbevolking een jaar of langer werkloos, en in 2016 2,6 procent. Ondanks de lage langdurige werkloosheid blijft in Nederland een groter deel van het arbeidspotentieel onbenut (11,4 procent in 2023) dan in de meeste andere EU-landen. Het gaat hier om mensen die al werken en meer uren willen werken, mensen die wel naar werk zochten maar niet meteen beschikbaar waren, en mensen die wel op korte termijn beschikbaar zijn, maar niet gezocht hebben. Tot slot is het aandeel van de bevolking dat aangeeft niet te kunnen werken vanwege ziekte of arbeidsongeschiktheid verder gegroeid: van 5,1 procent in 2016 naar 6,1 procent in 2023.

Dit beleid is primair gelinkt aan het volgende Sustainable Development Goal:

SDG 8: Waardig werk en economische groei

Vangnet indien nodig

Brede welvaart dimensie hier en nu

De factsheet laat zien dat 8,8 procent van alle huishoudens in 2023 geregistreerd stond vanwege problematische schulden. Dit aandeel is ten opzichte van 2021 gegroeid (7,7 procent). Het aantal dakloze mensen is iets gedaald: van 29 mensen per 10 duizend inwoners in 2016 naar 28 in 2023.

Het beleid van SZW is erop gericht dat mensen een vangnet hebben als zij dat nodig hebben. Bijvoorbeeld in geval van werkloosheid (WW), ziekte (Ziektewet en WIA) en ouderdom (AOW). Als mensen in de problemen komen, krijgen zij hulp om uit de problemen te komen. Het kabinet heeft als doel om te voorkomen dat (kinder)armoede stijgt boven het referentiejaar 2024. Hierbij ligt de focus op het aanpakken van armoede onder kinderen en werkenden. Daarnaast wil het kabinet de verbetering van (gemeentelijke) schuldhulpverlening doorzetten, met focus op aanpak van de problematiek bij de bron.

Dit beleid is primair gelinkt aan de volgende Sustainable Development Goals:

SDG 1: Geen armoede

SDG 10: Ongelijkheid verminderen

SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen

Samenleven en participeren

Brede welvaart dimensie hier en nu

Samenleven en participeren in de samenleving betekent dat alle mensen gelijkwaardige kansen hebben om te mee te doen in de samenleving. En dat mensen zich voelen en zich gedragen als volwaardig onderdeel van de samenleving. Daarbij vindt SZW het ook belangrijk dat burgers er op vertrouwen dat ambtenaren op een positieve manier bijdragen aan het algemeen belang. Zo ontstaat samenhang in de maatschappij.

De brede welvaartsuitkomsten zijn dat de sociale cohesie in de woonbuurt in 2023 gemiddeld het rapportcijfer 6,5 krijgt. Samenleven met immigranten lijkt beter te gaan dan in het recente verleden, en dan in de meeste andere Europese landen. In 2020 oordeelde 38 procent positief over immigranten, in 2016 was dit nog 29,6 procent. Nederland scoort daarentegen relatief slecht als het gaat om discriminatiegevoelens: met 12,1 procent ziet in vergelijking met andere EU-landen een relatief groot deel van de bevolking zich als lid van een groep die gediscrimineerd wordt. Tot slot had 43,9 procent van de bevolking in 2023 vertrouwen in ambtenaren.

Dit beleid is primair gelinkt aan de volgende Sustainable Development Goals:

SDG 10: Ongelijkheid verminderen

SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten